

Kísérlet

Külön körletrész, nyitott zárkák

Magyarországon általában hosszúnak mondható az előzetes letartóztatásban eltöltött idő. Gyakori, hogy a fogvatartott büntetése nagy részét, esetleg az egészet előzetes letartóztatásban tölti. Ugyanakkor e kategóriára más szabályok érvényesek, mint az elítéltekre. Az előzetesen letartóztatottak igen szigorú körülmények között élnek. Az elkülönítési szabályok miatt szinte teljes a bezártságuk, nem részesülhetnek az elítéltek által elérhető jutalmakban. Gyakorlatilag az intézetet nem hagyhatják el. Korlátozottabb lehet a kapcsolattartásuk, a családjukkal is szigorúbb feltételeik mellett találkozhatnak.

1992-ben kísérletképpen az egyik elkülönített körletrészen helyeztük el az előzetesen letartóztatottak két kategóriáját, a fiatalok és az első büntényes férfiakat. Ezen a körletrészen a zárkaajtók a nap nagy részében nyitva vannak.

A körlet 22 személy befogadására alkalmas, tehát a nevelési csoport létszáma ideálisnak mondható. A négy zárka lehetővé teszi a büntársi elkülönítést, a felnőttek és a fiatalok más-más zárkában történő elhelyezését.

A körleten van kultúrterem, valamint kondicionáló terem is. Ezeket a közös helyiségeket a lakók a szervezett foglalkozásokon kívül szabadon használhatják. A kondicionáló terem fekpaddockal, súlyzókkal, tomaszerekkel van felszerelve, alkalmas az erőnlét karbantartására. A kultúrterem lehetőséget biztosít napközben pingpongozásra, társasjátékok, versenyek lebonyolítására. A közösségi foglalkozá-

sokat is itt tartjuk. A körlet folyosóján elhelyezett asztalok lehetővé teszik a kulturált étkezést.

A fogvatartottak felügyeletét állandó felügyelő látja el. A csoport nevelőjének irodája is itt található.

Az előkészítő munka során felvetődött a *biztonsági kockázat* kérdése. A körleten dolgozó felügyelőknek, nevelőknek személyi riasztójuk van. Megfogalmazódott a nevelési csoporttal szembeni kíváncsi is, mely elsődlegesen a nevelőmunka hatékonyságának javítását, a börtönártalmak csökkentését igényelte.

Már az első évben rendkívül kedvezőek voltak a tapasztalatok. A korábban állandóan fegyelmezetlen fiatalok, a börtön világában eligazodni, védekezni nem tudó elsőbüntényesek elfoglaltságot, védelmet találtak, csökkent a konfliktusok száma, illetve a nyitottságnak köszönhetően a kritikus helyzet kialakulása előtt lehetőség van a

beavatkozásra. A fogvatartottak alaposabban megismerhetők, viselkedésük, belső kapcsolataik jobban megfigyelhetők. A körleten dolgozó nevelő állandó, személyes kapcsolatban van a csoport tagjaival.

A személyes példamutatás nevelő hatása is érzékelhetővé vált, a nevelői iroda példájára igyekeznek barátságosabbá tenni környezetüket, a nyitottságnak köszönhetően a rendtelenség azonnal szemet szúr. A közösségi foglalkozások egy részét külső intézmények aktivistái vezetik. Rendszeresen járnak be a tanítóképző főiskola hallgatónői. Ilyenkor a fogvatartottak biztatás nélkül is megfelelő öltözetben, ápoltan jelennek meg. Tisztelettudóan, fegyelmezetten viselkednek, kulturáltan vitatkoznak, a foglalkozáson kapott feladatokat lelkesen végzik.

Az egyházak képviselői egyéni beszélgetéseket folytatnak, hozzájárulva ezzel a személyiség helyes irányú alakulásához.

A körlet lakóinak külső kapcsolatai is rendezettebbek. Gyakran ez a kapcsolatfelvételhez nyújtott segítségnek, biztatásnak köszönhető.

A hozzátartozók egyre többször érdeklődnek, kérnek tanácsot a szabadulást követő időszakra. Érezhetően megnőtt a személyzet iránti bizalom, valamint az együttműködési készség.

Érdekesen alakult a fegyelmi helyzet. Az első időszakban a viszonylagos szabadság több fegyelmezetlenséget eredményezett, később a helyzet jelentősen javult. Általában elmondható, hogy súlyos fegyelmi vétség nem fordul elő. Leggyakrabban az intézet többi lakójával való tiltott kapcsolatfelvétel eredményezi a fenytést. Figyelemre méltó az is, hogy a vétségek szinte mindig a zárás utáni időben történnek.

A körletrészen dolgozókat támadás sosem érte, kísérlete sem fordult elő, tiszteletlen magatartás sem tapasztalható.

A kezelési mód lehetővé tette, hogy a csoportokban kialakuljon egyfajta öntevékenység. Ez a körlet rendjének fenntartásában, a programok tervezésében, lebonyolításában jól felhasználható. A kedvező tapasztalatok, az érzékelhető eredmények felvetették, hogy hasznos lehet a kezelés e módszereinek alaposabb megismerése, feldolgozása.

Az intézet az országos parancsnoksággal közösen egy másfél éves kutatási programot dolgozott ki. Ennek keretében remélhetőleg bizonyítást nyer a kezelési mód létjogosultsága, talán az eredmények más intézetekben is felhasználhatók lesznek.

A kutatás keretében alaposan megvizsgáljuk az érintettek személyiségszerkezetét. Feltérképezzük az interperszonális kapcsolatokat, a kommunikáció csatornáit. Feldolgozzuk a fegyelmi statisztikát, elemezzük a konfliktusok okait, figyelemmel kísérjük a külső, belső kapcsolatokat. A kutatás módszereivel törekszünk megismerni a csoport informális értékeit, a devianciára hajlamosító vonásokat, a deprimáló hatások mértékét.

A kutatási program jelenlegi stádiumában új eredményekről még nem adhatunk számot. Tart a kérdőívek, tesztek felvétele, készülnek a mélyinterjúk. Folyik a célirányos megfigyelés, a dokumentációk feldolgozása.

A kutatásban a fogvatartottak szigorúan önként vesznek részt, a mintában és a kontrollcsoportban egyaránt. Részükről nagy érdeklődés tapasztalható, a sokszor órákat igénylő elfoglaltság nem jelent terhet, inkább az irántuk megnyilvánuló figyelem jeleként értékeli a történeteket.

Bagó György